

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Evangelistarivm M. Maruli Spalaten. opus vere
euangelicum, sub fidei, spei & charitatis titulis in septem
libros partitum**

Marulić, Marko

Coloniæ, 1532

VD16 M 1298

Ad Dominvm Gvnthervm De Fide Meginhardi Præfatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35578

ADDOMI

NVM GVNTHERVM DEFI

de Meginhardi Præfatio.

VM ME NEGOTIOSIS
simi magistratus cura implicueris, instas
tamen & vrges dulce decus meum Gun-
there, haud sane dixerim, vtrum verecū-
dius an cupidius, vt nouam opam nō tam
arduam, & difficilem, q̄ plane impossibi-
lem suscipiam. Vñ apparet, q̄ iniuncti muneris modum
perfunctoria metiris æstimatione, dum aliquid ei adij-
ciendum sperare præsumis. Equidem si excubiæ no-
stræ solis adolescentum ingenijs liberali eruditione ex-
colendis assiderent, q̄d vnicum curriculum pleraq; ve-
terum studia sibi vendicarūt, laboris mala famæ nomi-
nisq; momenta mihi pensarent. Verum nunc qui præfe-
cti scholæ habentur, gemina pro ecclesiastico vsu fun-
ctione multantur. Primas enim partes formandis mori-
bus impendunt, secundas vero literarum doctrinæ insu-
munt. Quorum vtrumuis cum tantū in curas assurgat,
tum vero compositum humanis viribus sustineri nō va-
let. Nemo certe nisi expertus, hanc sollicitudinem nouit
expendere. Verūtamen ego voluntate tua cui me vnice
deuoui, adductus, in hoc quasi pludio infernalium pec-
narum, tibi exerceri patior, maxime cum iam propin-
quo suscepti actus, plaudite optatissimo personam hanc
operosissimam deponendam deo propitio auspicer. Illa
vero sarcina, qua nunc humeros nostros onerare dis-
ponis, non tam me premit, q̄ elidit; nec tam difficulta-
te grauat, q̄ horrore exanimat. Luculentissime quippe dī
eum est, q̄a etiam ꝑa de deo dicere periculosum est. Fla-
gitas enim, vt de fidei symbolo compendiosum tibi cla-
borem opusculum, in eum scilicet modum, vt & catho-
licæ ꝑitatis integritas eluceat, & hæreticæ prauitatis
venena, q̄bus eam homines perditissimi aspergere & vi-
olare conati sunt, expressis auctorum nominibus deno-

Meginhardus de Fide ad

gentur. Quam rem cum præcipui ecclesiarum doctores, studio sacrarum literarum flagrantissimi, vfu earum exercitatissimi, ingenijs acutissimi, alij penitus cum idipsum postularentur, declinauerint: alij cum multa deliberatione vix aliquãdo annuerint, quis non iustissima indignatione temerarii me, immo sacrilegi incepti condemnent, vt tale quid audeam, qui vix summo ore, & primis (quod dicitur) labris hæc diuina libaui. Sed parcant exagitare nostrum pudorem. Nemo in me accusator atrocior me ipso, nemo censor seuerior, & tanto magis supra alios, quanto me ipsum familiarius per omnia noui. Nec enim sic amator mei sum, vt meam ingenii exilitatem, oris angustiam scire fastidiam. Adde huc, quod in hoc genere scriptorum maxime pertimescendum est, vitæ labem & conscientie infirmitatem. Quæ cum in exercitijs communium studiorum occupato non ita magno sint impedimento, in hac parte perniciofa mihi plane intelligo. Quis enim non videat patrem mereri damnationem eum, qui sacramentum dominici corporis indignus assumat, & eum qui verbum dominicum prophanis corruptis moribus tractare præsumat? vides igitur facile nimis, vt verius aliquid non dicam, tantæ rei efficiendæ de me præsumptam opinionem, quam tibi qui tam deliberato & inoffenso iudicio alia soles exigere, indulgentior forsan erga me beneuolentia induerit. Sed quia singulare bonum obedientie sic impensæ diuinis commendatur eloquijs, vt qui ei resultauerit, frustra nomen Christianum usurpet, non ausim pro virili quidem parte non præstare quod iubes, si tamen diuinæ fauoris aura vela nostra non destituerit. Et quia rudis adhuc tyro in his castris abs te cogor militare, nolo quis arbitretur rudimenta nostra superba aliqua temeritate grassari, scilicet vt quod semel effutiam, sacrosanctum iudicem, quin potius quicquid erit quod nobis superna gratia irrorauerit, hoc ad suum vitæ fontem sincera & plenaria laude reuocetur. Si quid yomem. i. falsum, effudero (q enim mendacium loquitur, de suo loquitur) non ego id deprehensum peruerso tutæ

dominum Guntherum.

hor patracinio, sed tam seuera quam debita animaduersione error meus a suo ipsius parente iugulabitur. Vt ergo liberiore quodam spatio ea quæ intendimus, in hoc quasi spectaculo possint exponi, altius ordiendum videtur. Pauca enim de ipsa fide, nonnulla de varietate symboli perstringemus, tum demum ipsum symbolum, & pestes hæresum insigniores illis, & quasi capitales, & quæ maxime in ipsam symboli regulam offendant, deo propicio persequemur.

St igitur fides, vt Apostolus ad Hebræos scribens diffinit, sperandarum rerû substantia, argumentum non apparentum. Quænam sint quæ fidelium pietas expectare & sperare debeat, ita copiose in latissimo diuinarum scripturarum campo diffusum est, vt nemo in hac qdem parte suam ignorantiam possit excusare. Vt enim aliquanta de infinitis breuissime attingam, ipsa veritas in euangelio ait: In resurrectione neq; nubent, neq; nubentur, sed erunt sicut angeli dei, & iterum. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Apostolus etiam: Mortui inquit estis, & vita vestra abscondita est cû Christo in deo. Cû em Chrs apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria, ad Corinthios etiam, oportet ait, corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Iohannes q; dicit: Dilectissimi filij dei sumus, & nondum apparuit qd erimus, scimus qm cum apparuerit, similes ei erimus, qm videbimus eum sicuti est. Hæ sunt res sperandæ, quæ substantia fides esse dicitur. Sed qnam mō vt fides substantia sit asserit? An non omnis substantia corpus est aut spūs? Appellatur tñ etiam possessio substantia. Sed quis ex his modis fidei conueniat? An forte spm̄ eam esse verisimile sit, quæ res est incorporea? An non potius ipsa fides cuiusdam spūs (id est, humanæ mentis) spiritalis est effectio? nunquid non etiam angelicæ creaturæ quædam fidem esse dicamus? Veruntñ mō differt, An forte gñaliter qd est

Meginhardus de fide ad

& subsistit, substantiā nūcupavit, & eo mō fidem etiam substantiam esse intelligi voluit? Admitti quidem hæc sententia possit, veruntamen qđ subiungit, non recipit hunc intellectū. At em̄, Fides est substantia sperandarum rerū. Sperandum quippe est spiritale corpus, vt hoc vnū ex omnibus dictum sit. Quomodo ergo fides nostra spiritalis corporis asseratur substantia? An forte dicemus figurate apostolum hoc vocabulo vsū, vt significantius ipsius fidei efficaciam exprimeret? Solenne quippe id Apostolo ē, suo quodam modo translatiuis nominibus rem præsentissime exponere, velut ad Colossenses scribens, de Ch̄o ait: Quia in ip̄o inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Corporale vtique, pprie aliquid dicit, cū de corporibus agit. Diuinitas porro quō corporaliter inhabitat? neque em̄ corpus ē. Sed translato vocabulo rem aperuit. Nam q̄ sacramenta veteris testamenti appellat vmbrae futuri, ppter vmbrae cōparationē corporaliter dixit habitare in Ch̄o plenitudinē diuinitatis, quod in illo impleantur omnia, q̄ illis vmbrae figurata sunt, ac si quodā modo vmbrae illarū ip̄e sit veritas. Sic ergo ip̄e figuræ significatiuæ translato ybo vsus est, vt si accipias corporaliter, ac si diceretur, solide ac veraciter. Secundum hunc ergo modum figuratæ locutionis, fides quoque sperandarum rerū substantia appellatur, non quod proprie earum sit substantia, sed quia fides quæ per dilectionem operatur, & ex qua iustus viuit, per quam etiam data est potestas, vt filij dei vocemur & simus. Illa (inquam) fides, ita firma certaque spe, æternæ beatitudinis præmia in ærumnosa huius vitæ peregrinatione meditatur, vt in eorū cordibus, qui charitate quæ p̄ spiritum sanctum in eis diffusa est, dilantur, iam nunc per ineffabile desiderium ea faciat subsistere. Vnde frequenter Apostolus de ipsa vita nostra futura, quæ iam in ip̄o homine mediatore Christo Iesu capite nostro resurgente completa est ita fidenter gloriatur, quasi iam assit, præsensque tenetur, velut ad Ephesios scribens, ait: Deus qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua

dominum Guntherum.

dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo, cuius gratia estis saluari, & cōresuscitauit & confedere fecit in cælestibus in Christo Iesu. Certe enim in cælestibus Christus iam sedet, nondum autem nos. Sed quia fide certa quod futurum est iam tenem⁹, simul sedere nos dixit in cælestibus. Non enim ait, Excitaturus est nos, & in cælestib. sedere facturus, sed excitauit & sedere fecit, quia non inaniter, sed fideliter iam deputat factum, quod futur⁹ esse non dubitat. Nec minus ad Corinthios loquens, cum hęc ipsam fidei immobilem certitudinem & quasi substantiam commēdaret, inter cætera etiam hoc subiecit, Itaq; nos ex hoc neminem nouimus secundum carnem. Nunquid nam e vitæ iam excesserant, & carnis mortalitatem exuerant, quos tã instanter ad ipsius carnis edomationem & vitæ correctioris habitum prouocat? Absit. Sed quia illorum secum vitam futuram tanquam præsentem meditabatur qui resurgentes commutabuntur, ex hoc, inquit, neminem nouimus secundum carnem. i. tam certam spem tenemus futuræ nostræ icorruptionis & immortalitatis, vt iam in ipsa notitia gaudeamus, & non in hac carne mortali, sed in sola illius expectatione viuamus. Hoc ergo modo, aptissimo quidem, licet insolentissimo fides substantia esse videtur. Sed quid est, quod in eadem definitione fidei annexum est, Argumentum rerum non apparentum? His profecto paucissimis verbis omnis illa inflatio humanæ sapientiæ velut acu puncta difflatur & exploditur, cui dum aliquid secus quam solemus ordo naturæ celebrat, ab ipso naturæ conditore actū pponitur, insanis clamoribus oblatrare assolet, rationem causamq; facti, pccatissima insipiētia expostulans, nec aduertunt hoies perditū magis quam peritū, in his quæ vsitato naturæ cursu administrantur, non incompetenter cum præstari possit, flagitari rationem. In his vero quæ noue & extraordinarie diuinitus exhibentur, fidei pietatem exercendam esse, non temerariam & inconsideratam discussionem. Intelligentia enim rerū spiritalium, quas animalis homo non percipit, fidei humi

Meginhardus de fide ad

litatisq; merito comparatur. Vnde propheta, Nisi credideritis, inquit, non intelligetis, & in Canticis canticorum spūs sctūs prestatur, Ab initio fidei pertransibis. In controuersijs siquidem & disceptationibus naturalium, seu quarumlibet huiuscemodi quaestionum, assensum fideique rerum dubiarum pcedens probatio elaborat, & pueniens intellectus commendat. In diuinis vero scripturis vt intelligas, oportet te fide qua pcessit, pmereari. Quia ergo dispensationem diuinæ pietatis, qua salutem nostram operatur, vel de ipsa ineffabili trinitate & vnitae dei quæcunq; euangelica vel apostolica autoritas tradidit, non humanis suspicionib⁹ vt ita sint colligimus, sed ideo certissime nouimus, quia fide percepimus, ob hanc rem ipsa fides argumentum dicitur. i. probatio & absolutissima notio, & quasi insignitio rerum non apparentum. Est igitur fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentum, sed nūquid non est fides rerum præteritarum. Nonne in eadē epistola post paululum idem apostolus ait, Fide intelligimus aptata esse secula verbo dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent. Nonne oīa prioris testamenti mysteria, quæ non credere extremi sceleris est, decursu tps sublatasunt & quasi sepulta, Hæcine ergo credenda sunt ea fide, quæ sit sperandarum rerum substantia. Quis hoc vel dementissimus dixerit. Deniq; vt hæc interim missa faciamus, nonne tota dispensatio dñici hominis pdestinata serie digesta & consummata, inter præterita numeratur. Aut hæc ergo fide Christiana non sunt amplectēda, quod absit, aut familiarius quid Apostolus eo modo diffiniendi innuerit, dispiciendum est. Per omnia igitur, quæ ab ipso mediatore dei & hominum acta uenereamur, via nobis quodammodo ad perpetuæ beatitudinis capeſſenda præmia præparatur. Neq; enim in ipsis finem æternæ felicitatis & felicissimæ æternitatis quæ deus est, ponimus: sed per illa in illū finem currim⁹, quem omnis fidelis anima in eremohutusalitæ ardentissimo anhelat desiderio. Vnde cum ipsa veritas & ybum p qd facta sunt omnia, caro factum sit vt habita

dominum Guntherum

ret in nobis, tamen ait apostolus: Et si noueramus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Ille ppe, qui non solum peruenientibus vitæ pennis possessionem, sed etiam viam se præbere voluit venientibus. ad principium viarum voluit carnem assumere. Vnde etiam illud, Dominus creauit me in principio viarum suarum, vt inde incipient qui vellent venire. Apostolus igitur, quis adhuc ambularet in via, & ad palmam supernæ vocatiōis sequeretur vocatē dñm, tñ ea quæ retro sunt obliuiscens, & in ea quæ ante sunt extensus, iā principium viarum transierat, id est, eo non indigebat, a quo tñ agrediendum & exordiendum iter est omnibus, qui ad veritatem peruenire, & in vita æterna permanere desiderant. Sic em̄ ait: Ego sum via, veritas, & vita, hoc est per me venit, ad me peruenitur, in me permanet. Ex quo intelligitur quia nulla res in via tenere nos debeat, quando nec ipse dominus inquantū via nostra esse dignatus est, tenere nos voluerit, sed transire, ne rebus temporalibus, quis ab illo pro salute nostra susceptis & gestis hæreamus infirmiter, sed per eas potius curramus alacriter, vt ad eum ipsum qui nostram naturam a temporalibus liberauit, & collocauit ad dexteram patris, puehi atque peruehi mereamur. Quamuis igitur plenaria fide tam præterita quam futura, nonnulla etiam presentia credamus quia tam præteritis vel presentibus ad fidem, spem charitatēque futurorum & imperitia nostra instruitur & infirmitas adiuuatur solam eam veluti causam finemque omnium diffinire maluit Apostolus, licet in eo quod dixit fidem argumentum esse rerum non apparentium, omnia hæc tempora aliquatenus videatur aplexus. Est igitur fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. His ergo absolutis, de symboli varietate, vt polliciti sumus, inchoandum videtur. De cuius primaria institutione. breuissime aliquid perstringendum est.

Cum enim post ascensionē domini per aduentum spiritus sancti supra singulos quosque apostolos igneæ linguæ sedissent, & omnium linguarum infinita diuersitas per eandem intelligentiā in eis vniret

Meginhardus de Fide ad

per quod eis nulla gens extera, nulla Barbaries in accessu videretur & inuisa, præceptum eis a dño datum est, vt ob predicandum dei verbum, per singulas quasque diffunderentur nationes. Discessuri itaque ab inuisa em normam sibi prius futuræ prædicationis in commune constituunt, ne forte alius alio abducti, diuersum aliqd his qui ad finem Chri inuitabatur, exponerent. Omnes igit in vno positi, & spiritu sancto repleti, breue istud futuræ (vt diximus) prædicationis indicium conferendo componunt, atque hanc credentibus dandam esse regulam statuunt. Symbolum autem hoc multis & iustissimis ex causis appellari voluerunt. Symbolum enim græce, & indicium dici potest & collatio, hoc est, quod plures in vnum conferunt. Id enim fecerunt apostoli in his sermonibus in unum conferendo, vnusquisque quod sensit. Indicium autem vel signum idcirco dicitur, qd omnes ei fideli assensu obediunt, in Christi se nomen transisse indicarent. Ob hoc denique non scribi hæc chartulis aut membranis, sed retineri in cordibus tradiderunt vt certum esset, neminem hæc ex lectione, q̄ interdum peruenire etiam ad infideles solet, sed ex apostolorum traditione didicisse. Cuius scilicet traditionis hæc formula est.

Credo in deum patrem omnipotentem &c. q̄ in eo sequuntur. Hunc fidei tenorem simplicissima integritate, & integerrima simplicitate per ipsos apostolos diuinitus gestum & exactum, sine omni immutatione seruauit ecclesia, vt pote unicum Christianæ spei fundamentum, quod neq; venti impellerent, neque flumina subruerent, neq; tempestatum ac procellarum turbines permouerent. licet iam tum inter ipsa rudimenta nascentis ecclesiæ nonnullæ hæreses pullularent, quarum etiam Apostolus ad Timotheum scribens ita meminit. Prophana inquit, & inaniloquia deuita. Multum enim proficient ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit. Ex quibus est Hymenæus & Philetus, qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem iam factam, & subuerterunt quorundam fidem. Verum il-

dominum Guntherum.

lis in tēporib. cum exterius tēpestas persecutiōis sine im-
termissione per totā grassaret ecclesiā, nullus locus co-
gendis erat concilijs, nulla occasio arguēdis vel refel-
lendis erat hæreticis, passione, non disputatiōe oīa fer-
uebāt, fidē non loquēdo, sed moriēdo vindicabāt sangui-
nem fundebant non v̄ba. Cū v̄o tonitrua illa p̄secutorū
aliq̄ dextera dñi compescuisset, & per Cōstātinū p̄ssimū
principē serenitas pacis ecclesijs cælitus refulsisset
alio q̄dem, sed, q̄d fatere necesse ē, magis pernicioso mō
periclitari cōpētū est. Intestinis em̄ morbis grauissime
tētata est ecclesia, & ex ip̄o corpore illius pestilentissimæ
hæreses ebullire, q̄ late peruagantes horrenda erroris
tabe multarū animarū vitalia corrumpere. Inter quas q̄d
dā crudelissimū hulus erupit. Arrius vcz Alexandrinæ
p̄sbyter ecclesiæ, qui cum in eadem ecclesia exponendis
publice scripturis p̄ atriq̄ more p̄fuisset, q̄d etiam Orige-
nes factitarat, sacrilego furore incitatus, impiā euomū
it blasphemā, dicens dñm n̄m Iesum Ch̄m minorem
esse p̄re, nec eiusdem cum eo essentia. Quæ vesania ipsi-
us, cū neq̄ in ip̄o compesci, p̄p̄t pertinacissimā ipsius (ne-
gritā potuisset, & aliq̄ furioso assensu (vt sunt quæque
prauissima ingenia in superbas nouitates, p̄cliuissima)
magis magisq̄ roborari videretur, iubente ip̄o Cōstā-
tino, insigne illud & famosissimum concilium apud Nī-
ceam Bithyniæ celebratum est, ibiq̄ ad extirpādā Ar-
rii impietatem, & exprimendam omnigenam filiū cum
patre æqualitatem, apostolico symbolo pleraq̄ verba
sunt addita, non q̄ breuissime pestis Arriana potuerit
expungi, sed q̄ hæretica v̄sutiā multa quæ ab ortho-
doxis fidelissime posita erant, callida interpretatiōe elude-
re, & in sui dogmatis peruersitatem refringere cona-
bantur. Aliquib. etiam v̄bis Sabellio & Paulo q̄ hæ-
reses tunc a perditissimis hominibus circumfereban-
tur, obuiatum est. Porro Nicenæ fidei hic textus est.

Credimus in vnum deum patrem omnipotētem,
oīm visibilibus nec non & invisibilibus facto-
rem & in vñ dñm nostrum Iesum Christū filiū
dei natū ex patre vnigenitum, i. ex substātia patris, de

Meginhardus de Fide ad

um ex deo, lumen ex lumine, deum verum ex deo vero, natum, non creatum, hominifion, hoc est, eiusdem cum patre substantia: per quem omnia facta sunt caelestia & terrena. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus, passus est, & resurrexit tertia die, ascendit, venturus inde iudicare viuos & mortuos: & in spiritum sanctum. Post hanc munitissimam & saluberrimam fidei expositionem, Arrianas blasphemias cum suo anathemate subiecerunt in hunc modum. Eos autem qui dicunt, Erat quando non erat: & antequam nasceretur, non erat, & quia ex nullis existentibus est, vel ex alia substantia aut essentia dicunt trepton, id est, conuertibilem aut mutabilem filium dei, hos anathematizat catholica & apostolica ecclesia. Cum ergo haec diffinitio fidei a patribus Niceni concilii diuinitus inspiratis edita fuisset, debita reuerentia & accepta & seruata est per totum orbem Christianum, & hoc est secundum symbolum, quod in eadem ueneratione, qua illud Apostolicum, utpote in eodem spiritu expositum, tota amplectitur ecclesia. Nec multo post, cum nondum ex Arriano naufragio satis respirasset, emerfit Macedonius detestabile par Arrii. Nam ut ille filium, sic iste spiritum sanctum creaturam esse asserere ausus est. Apollinaris etiam nouus haeresiarcha, in hunc damnatissimum gregem se permiscuit, pertinacissime affirmans Christum Iesum animam rationalem non habuisse, sed ipsa deitate uerbi pro ea, dum incarnaretur, usum fuisse. Ut ergo haec quoque zizania ex agro dominico eradicarentur, conuenere apud Constantinopolim centum quinquaginta patres & Macedonio profanae sectae autore damnato, caeteris item qui contra apostolicas regulas loquacitate impia latrarent a comunione ecclesiastica repulsis, latiore symboli formam promulgauere, quam nunc uniuersalis ecclesia publice praedicat & frequentat. Est autem huiusmodi.

Credo in unum deum patrem omnipotentem, factorem caeli & terrae, uisibilem omnium & inuisibilem & caetera quae decantari assolent. Haec est tertia

dominum Gutherum

varietas symboli, prioribus consonantissima, nec in vilo discrepans. Ex illo enim quasi grano apostolici symboli, geminae hae traditiones germinauere. Post hanc ergo tertiam editionem fidei placuit omnibus ne quid ulterius licitum foret aut addere, aut demere, aut qualibet immutatione variari; quod statutum, ratum & immutabile seruauit ecclesia, quamuis nonnullae posteriori tempore haereses extiterint. Verum nunc exposita varietate symboli, operae pretium facturus videar si eorum sermonum, qui vel in Nicena, vel in Constantinopolitana synodo superadditi reperiuntur, rationes causasque breuiter subiiciam, & quia ipsum principium symboli cuiuslibet pronuntiatur. Credo in deum, itentiores aures scrupulo quodam obscuritatis interdum solet offendere, in primis id elucidandum forsitan non ingratum studiosis sumam quodnam sit credere in deum vel deum, aut credere deo vel credere in deo. Credere igitur in deum est credendo in deum ire, & eius membris incorporari. Sic etenim ait Apo. Vos estis corpus Christi & membra. Hoc autem agitur in nobis ea fide, quae per dilectionem operatur & quia ipsa dilectio deforsum est, id est a patre laminum, a quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, ideo ipsa veritas ait, Hoc est opus dei, ut credatis in eum quem ille misit. Credere ergo in deum, proprium est quasi signaculum praedestinatorum. Quisquis enim sic credit, hic spiritus dei agitur, huic pater est deus, hic haeres est dei, huic frater est Christus, hic cohaeres est Christi. Illo autem modo locutionis dicitur Credo in deum, quo dici possit, fumus deficit in aerea, vel glacies deficit in aquam vel panis deficit in carnem, id est suo quodam defectu & transmutatione in naturam carnis absumitur. Credere porro deum, hoc est fidem habere deum esse. Hoc modo credunt Iudaei, hoc modo daemones etiam credunt & contremiscunt. Credere autem deo, est fidem dictis vel promissis eius habere. Credere vero in deo, eandem fere sententiam habet cum eo quod primum posuimus, id est credo in deum. Sic enim in euangelio Iohannis inuenitur. Quorum autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios

Meginhardus de Fide ad

dei fieri, his q̄ credunt in nomine ei⁹. Credere tñ in deo insolentius ad vsum latinitalis dicitur: credere ꝑo in deum, longe significantissime celebrior vsus obtinuit. Non ergo q̄sqs credit deo, vel credit deū, continuo etiā credit in deū vel in deo. Quisq̄ ꝑo credit in deū vel in deo, cōsequenter etiā credit deo vel deū. Diuino igitur aspirante fauore, soluendū est q̄d p̄missimus. Quia ergo Sabellij hęc sn̄a vel potius infantia fuit, vt diceret, q̄a idē qui p̄ est, & filius est, & sp̄s est, neq̄ vlla p̄sonaē differentia est, sed tñ vocabulorū, vñ etiam Patripastanti sequaces eius inscripti sunt, eo q̄d patrem passum cōfessi sint, vtpote cuius vnā eandemq̄ cū filio personā suspicarentur. Ad compescendam ergo hanc blasphemiam, in prima fronte symboli addendum censuerunt, In vnum, & paulopost, cum ad filij personam ventum esset, illic etiam. In vnum ascribere, vt dum pater vnus asseritur per se, & filius item per se vnus, indifferentiam personarum, q̄ ille introduxit, sana intelligentia respueret. Et quia pleriq̄ hæretici, vt Manichæus & Priscillianus, duo principia inter se diuersa, & sibi aduersa opinantur. Priscillianus etiam hunc mundum a maligno principe conditum affirmat, adiecere, Visibiliū omniū & Inuisibiliū, vt nihil omnino non ab vno patre deo factum catholicus sensus admitteret. Hinc iam labyrinthus Arrianorum satana architecto multipliciter impeditus, aperiendus est. Cum ergo orthodoxi id operam darent, vt virus exitiale eiusdem hæresis penitus expiarent, & æqualem filij cum patre deitatem euidentissime declararent, hæretici ꝑo singula eorum dicta ad ppriam infantiam sophisticis dolis retorquerent, eo acti sunt plura in eandem sententiam cumulare, ne qua occasio vel aditus decipiendi, p̄phanæ superesset perfidie. In primis ergo addidere Filium dei, hoc Arriani velut optatum sumpsere, dicentes secundum Apostolum, q̄a oēs filij dei sumus, subiunxere Vnigenitum: q̄d Arriani sic interpretati sunt, vt Iesus Ch̄s secundum eam dignitatem, qua omnes creaturas singulari excelleret gloria, haud incongrue nuncupari posset vnigenitus, li

dominum Gutherum

get sit creatura, atque hoc in loco testimonium illud Salomonis pessime intellectum adhibuere: Dominus creavit me in initio viarum suarum. Adiecerunt & ex patre natum: hoc quod haeretici non alienum a creatura esse asserunt, iuxta illud Isaiae: Filios genui & exaltaui. Tum placuit addi, Ante omnia secula. Neque hoc repudiauerunt perfiti de Christo iuxta illos creati. Ante enim omnia tempora & ante omnia omnino secula, non solum Christum sed etiam angelos ipsumque diabolum creatum esse affirmabant, Adiectum est, Deum de deo, nec minus hoc sinistra eorum intercepta interpretatio. Dicebant enim, quia & ipsi dei essent, & ex deo, cum apostolus dicat, Omnia autem ex deo. Ut etiam hoc excluderetur, additum est, Lumen de lumine. Pari modo hoc quoque, ut caetera, cavillari ausi sunt. Quemlibet enim fidelem ex deo lumine lumen esse, ut in euangelio ipse Christus discipulos alloquitur, dicens, Vos estis lumen mundi. Et apostolus. Fuiſtis inquit tenebrae, nunc autem lux in domino. Ad discretionem ergo huius adoptivae deitatis, approposuerunt Deum verum de deo pro. Hoc etiam haeretica impietas usurpare praesumpsit, dicens, de vero deo, patre scilicet, & Christum verum deum esse, sed factum. Omnes qui prope electos ex pro deo veros deos esse, sed factos, alienum quippe a vero deo esse, ut falsorum deorum auctor esset. Ad explodendam ergo & hanc tam callidam tergiversationem, subiunxerunt: Genitum non factum. Sed neque hic versipellis quievit fallacia, opposuerunt illud Deuterio. Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es domini creatoris tui. Cum ergo tot laqueos belua immanis declinasset, tot modos eluſisset, cum graui vexatione orthodoxi, propter hanc tam sacrilegam verborum ventilationem iactarentur, post multa certamina ultro citroque habitum unum hoc verbum haud dudum quoniam spiritu sancto suggerente, addidit, quod Graece homousion Latine pro Consubstantialis dicitur. Tum denique pestis acerbissima capta, tum stragulata, tandem plane extincta est. Subintulere igitur, Per quae omnia facta sunt: ut liquido constaret, ipsum non esse factum, cum pro eo omnia facta sint. Atque haec omnia in damnatione. At

Meginhardus de Fide ad

rianae hæreseos prolata sunt. Quia vero Cherintus & Ebion & Paulus Samosatenus, aliique nonnulli Christum purum hominem fuisse asseruere, & ex Maria virgine tantum initium sumpsisse, contra hanc tam hæreticam opinionem adiecere, Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælo. Et quoniam Marcion, eiusque sectatores de cælo eum carnem secum attulisse blasphemabant, Valentinus porro phantasticum corpus, & non verum eum habuisse affirmabat, ad hos confutandos adiecere, Et incarnatus est, Porro in Nicæna Synodo prætermissum est, de spiritu sancto, & Maria virgine. Verum hi qui apud Constantinopolim conuenere, ut in hac etiam parte catholicam fidem munitent contra eorum insaniam, qui beatam virginem ex viri coitu solenni more pariendi, Christum genuisse impie iactabant, ut Arthemon eiusque complices, alij vero eam post edicum partum insigne virginitatis perdidisse, alios etiam liberos peperisse, rabiose latrabant, ut Heluidius. Ad harum ergo bestiarum internicionem reuocatum est, De spiritu sancto & Maria virgine, quæ uis hoc in apostolico symbolo longe signatius & expressius positum sit, cum dicatur: Cōceptus ē de spiritu sancto, natus ex Maria virgine. Apollinaris uero & ipse suatate multos infecerat, uolens persuadere Christum animam rationalem non habuisse, sed pro ea, diuinitate in carne usum fuisse, unde consequebatur eum hominem non fuisse, utpote qui anima rationali caruerit. Contra quam tam pestiferam uocem opposuere, Et homo factus est. Origenes autem uanitate impiissima ex philosophorum lectione persuasus, disputabat quandam purgationem malorum, id est, eos qui hanc uitam in flagitiis & facinoribus quamlibet maximis finierint, ipsum etiam postremo diabolum atque angelos eius quauis post longissima tempora, purgatos atque liberatos regno dei lucisque restitui, & rursus post longissima tempora omnes qui liberati sunt, ad hæc mala denuo relabi & reuerti. Ad compescendam ergo tam perniciosam blasphemiam, addendum censuere post alia interposita, Cuius regni non erit finis. Macedonius autem sacrilegam turbam

dominum Guntherum.

de spiritu sancto excitauit, quæ etiam principalis causa concilii apud Constantinopolim cogendi fuit. Affirmabat enim spiritum sanctum creaturam esse, nec vnus eiusdemque cum patre & filio essentiæ credendum. Tunc sacer ille conuentus ipso spiritu de quo agebatur, illustratus, hoc impietatis monstrum iugulauit, veruntamen pluribus sententiis. Nam Macedoniani quoque velut prius Arriani, quæ vere fideliterque dicta essent, frustrari & labefactare tentabant. Cum enim catholici spiritum sanctum, Dominum, & viuificantem, & ex patre filioque procedentem pronunciaissent, & hæretici hæc omnia in creaturam etiam cadere alienissimis scripturæ testimoniis perstreperent, tandem aliquando peruitaciam illorum repressere, dicentes: Qui cum patre & filio simul adoratur & conglorificatur. Deinde ut illorum etiam refellerent perfidiam, qui antiquos dei prophetas, non inspiratione diuina irradiatos, sed dæmonum energia concitato, futura cecinisse iactabant, ut Apelles, post declarationem spiritus sancti cum patre & filio æqualem maiestatem, munus quoque gratiæ ipsius, quo homines dei impetiri dignatus est, prudentissime subicere, Qui locutus est per prophetas. Et quia plerique hæretici ab ecclesiastica communione repulsi, sua conciliabula celebrant, eamque ecclesiam superbe mentiebantur, ut Nouatiani, aliique innumeri, ne hac mædaci supbia infirmiores auditores dænantabiliter lactarent, ascripsere, Vnam. scilicet. Sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. Ad hæc cum hæresis iam ex antiquo orta fuisset, cuius multi feruntur autores, quæ rebaptizandos omnino censeret eos, qui ab hæreticis (licet in nomine trinitatis) baptizati fuissent, in qua opinione Cyprianus etiam vir eruditissimus & gloriosissimus martyr fuisse asserit, propter hanc hæresim eradicandam, addidit, Vnum baptismum, & hoc modo perfectissimam symboli formam consummauit. His ergo non otiosa forsitan, licet breuissima tractatione decursis, inchoandum est illud, quod tuæ postulationi singulariter debet, scilicet ut fidei regulam latius huberiusque amplexus, insidias hæreticorum, quibus hanc regiam viam infestare moliri sunt,

Miginhardus de fide ad

quasi transeundo detegam & patefaciam. Neque ꝑ hoc expectandum tibi est, vt omneis formas errorum comprehendam, omnia nomina autorum percurram; neque enim dixerim inceptum hoc infinitum magis sit, an infructuosius, sed eas solas, quæ in ipsum fidei textum quæ recta fronte impingunt. Credo igitur vnum deum esse patrem & filium & spiritum sanctum: Patrem, eo quod habeat filium, & filium, eo quod habeat patrem, spiritum sanctum, eo quod sit ex patre & filio procedens. Pater est ergo principium deitatis, & sine vlllo omnino principio, qui sicut nunquam fuit nisi deus, ita nunquam non fuit pater: a quo filius ineffabiliter natus, a quo spiritus sanctus non natus, sed procedens, quia spiritus non est filius; nec inginitus, quia non est pater: nec factus, quia non est ex nihilo, sed ex deo patre & deo filio deo procedens. Detestor Sabellium, q̄ confundit personas; nec minus abominor Arriū, qui diuidit essentiā, minorem patre blasphemans filium. Alter est enim in persona pater alter in persona filius, alter in persona spiritus sanctus quod Sabellius non vidit, vna tamen natura in sancta trinitate deus pater & filius & spiritus sanctus, quod Arrius non intellexit. Execrabile affirmo Eunomium, q̄ dissimilem per omnia patri filiū, & filio spiritum sanctum mentis. Dionysium damno, qui in trinitate filium patri seruire contendit. Inter dānatissimos numero Machæum, q̄ dei substantiā ex natura mali peruasam & permixtam esse perhibet. Sceleratos duco Melitonem & Tertulianum, qui deum corporeum esse autumant. Respuo Vadianum, q̄ cogitatione carnali deum fingit in similitudine imaginis corruptibilis hominis. Penitus penitusq; obominor etiā illos Arrianos, qui filiū dicunt esse creaturam, spiritum vero sanctum creaturam creaturæ, hoc est, ab ipso filio creatū. Omnibus viribꝰ Macedonium execror & eius sectatores, vel eos qui dicunt spiritum sanctum esse creaturam, vel eos qui putant eum deitatem tantum esse patris & filij, nec vllam propriam habere substantiā. Perditis ascribo μεταγωγυσίας qui afferunt sic esse in patre filium, quomō vas in vase,

dominum Guntherum.

qua si duo corpora carnaliter opinantes, ita ut filius in-
tret in patrem, tanq̄ vas minus in vas maius. Vñ & tale
nomen hic error accepit. μετασχημοσ em̄ Grace dicit̄
introitus vnus vasis in altere. Cū Arrianis Semiaria-
nos maledico, q̄ putant filiū cum patre similis essentia
esse. Credo vnū deum patrē & filiū & spiritum sanctum
factorem esse cæli & terræ, visibilium omnium & inui-
sibilium. Detestabiles autem iudico Cerdonē & Marcio-
nem q̄ duo principia sibi ignota introducunt, vel sibi cō-
traria, vt Manichæus & Priscillianus; vel tria, vt Bar-
bas, Sentianus, & Theodotus, vel multa, vt Valentinus.
Seleucum etiā & Hermiā inter maledictos deputo, qui
elementorū materiā de q̄ factus est mundus, nō a deo fa-
ctā dicunt, sed deo coeternā, nec animā deo tribuunt cre-
atori, sed creatores esse animarū angelos volūt de igne
& spiritu, malum autē asserunt esse aliqñ a deo, aliqñ a
materia, Patritij vanitatē repello, qui substantiā huma-
næ carnis nō a deo, sed a diabolo cōditam dicit. Reñcio
Coluthum & Florinum, q̄rum alter (id est, Coluthus) di-
cebat deū nō facere mala, contra illud q̄d scriptū est, E-
go deus creans mala, alter vero (.i. Florinus) e contrario
dicebat deum creasse mala, contra id q̄d scriptum est, Fe-
cit deus omnia, & ecce bona valde. Ac per hoc quamuis
inter se contraria dicentes, tamē ambo diuinis eloquijs
resistebant. Creat enim deus mala, pœnas iustissimas ir-
rogando, q̄d Coluthus non videbat, non autem malas
creando naturas atque substantias, vbi Florinus erra-
bat. Abhorreo Priscillianum, qui animas eiusdem sub-
stantiæ dicit esse cutus est deus, easq; p̄ malignum prin-
cipem seminari in corpora, quiq; asserit homines fatali-
bus stellis colligatos. Contemno Paternū, qui inferio-
res ptes humani corpis non a deo, sed a diabolo factas
opinatur. Credo quia pater carnem non assumpsit, neq; spi-
ritus sanctus, sed filius tantum, cum venit plenitudo tem-
poris, vt qui erat in diuinitate dei patris filius, ipse fie-
ret in homine hominis matris filius, secundum verita-
tem naturæ ex deo dei filius, & secundum v̄ritatem na-
turæ ex homine hominis filius, vt veritas geniti, non
adoptione, nō appellatione, sed in vtraq; natiuitate fi-

Meginhardus de fide ad

si nomen nascendo haberet, ut esset verus deus & verus homo vnus dei filius. Profanum ergo Nestorium dico qui duas personas dei & hominis introduxit. Natus est enim de virgine deus, eo pacto quo cum corpore nasci docetur & animus, non quia vtriusque est vna substantia, sed quia ex vtroque fit vna persona, non alius homo corpus, & alius animus; sed vnus homo, corpus, & animus: sic post partum virginis, non alius dei & alius hominis filius, sed idem & vnus Christus, dei & hominis filius, & sicut in vno homine aliud corpus, aliud animus, sic in vno mediatore aliud deus, & aliud hominis filius, vnus tamen & idem (vt dixi) Christus, dei & hominis filius. Credo igitur eum in vna persona manentem, in duabus vero naturis non confusis, necque commixtis in vnam naturam, sicut Eutices blasphemabat. Abominabiles duco Apollinaristas, qui asseuerant ipsum verbum ita carnem factum, vt in carnem conuersum sit atque mutatum, non autem carnem de Mariæ carne susceptam. Inter maledictos pono Ebionem, qui ex viri coitu Christum natum esse audet garrere, eadem maledictione terio Arthemionem, Cherintum, Paulum, Fortunum, qui Christum hominem fuisse absque deo asserunt. Sacrilegum duco Heluidium, qui ita virginitati Mariæ contradicit, vt eam post Christum alios etiam filios de viro suo Ioseph peperisse contendat. Proclianum sceleratum habeo, qui Christum non in carne venisse dicit. Detestabiles duco Marcionem, Origenem, Valentinum, Martianum: Marcionem quidem & Origenem, qui Christum non ex virgine carnem suscepisse, sed de caelo eam attulisse asseuerant; Valentinum, quia non veram carnem sed phantasticam habuisse opinatur; Martianum, quia eum veram quidem carnem habuisse, non tamen ex carne sumpsisse arbitratur. Cum perditissimis censeo Apollinarem, qui animam Christi absque sensu & ratione fuisse perhibet. In eorum grege deputo Anomocum, qui solam carnem absque anima Christum suscepisse confirmat. Habuit enim cum sua ratione animam & carnem cum sensibus suis, per quos sensus ipsos in passione & ante passionem

dominum Guntherum.

carnis suæ dolores sustinuit. Disperat Berillus, qui sic eum ex virgine natum prædicat, vt & deitatis initium homo nascendo acciperet, quasi antequam ex virgine nasceretur, deus no fuerit. Adoro Christum ad dexteram patris in carne sedentem, Seleuci & Hermiæ fabulosam impietatem declinans, qui negant eum in carne sedere ad dexteram patris, eaq; se exuisse perhibent cū ascendit, eamq; in sole posuisse, accipientes occasionem de Psalmo, vbi legitur, In sole posuit tabernaculū suū. Credo animas humanas non esse a principio inter reliquas intellectuales creaturas, neq; simul creatas, sicut Origenes fingit, neq; cum corporibus per coitum seminari, sicut Lucifer & Cyrillus affirmant, sed corpus tamen per coniugij copulam seminari, dei vero iudicio coagulari in vulua atq; formari, ac formato iam corpore animam creari & infundi, vt viuat in vtero homo, ex anima constans & corpore, & egrediatur viuis ex utero, plenus humana substantia. Credo vnam tantum animam in homine esse, non duas, velut Iacobus & alij Syrorum perhibent. Confiteor vnum baptisma in ecclesia, vbi vna fides est, & vbi in nomine patris & filij & spiritus sancti datur: & ideo si qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ trinitatis confessione baptizant, & veniunt ad nos, recipiendos fateor quasi baptizatos, ne sanctæ trinitatis confessio vel inuocatio annulletur, sed docēdos ante quo sensu sanctæ trinitatis mysterium in ecclesia teneatur: & si consentiunt credere, vel acquiescunt confiteri, confirmandos manus impositione. Si uero paruuli sint vel hebetes, respondeāt pro illis, qui eos offerunt iuxta morem baptizandi, & sic manus impositione & chrismate communitos, eucharistiæ mysterijs admitrendos annuo. Illos autem q non in sanctæ trinitatis inuocatione apud hæreticos baptizati sunt, & veniunt baptizari, debere pronuncior rebaptizari. Neq; enim credendū est eos fuisse baptizatos, qui non in nomine patris & filij & spiritus sancti, iuxta regulam a domino positam tincti sunt. Sua perniciæ Donatus pereat, qui ab aliquo peccatore, licet isti

Meginhardus de fide ad

nomine sanctæ trinitatis baptizatos, rebaptizandos esse perditissime litigat. Perpetuæ damnationi contradicendo Manichæum, Seleucum, Hermiam, Proclianum, quibus baptismum nihil saluti conferre affirmant. Nullum catechumenum absque baptismo, quis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credo, excepto martyrio, ubi omnia baptismi sacramenta complentur. In dubitanter credo penitentia aboleri peccata, etiam si in ultimo vitæ spiritu admissorum peniteat, & publica lamentatione prodantur. quia propositum dei, quo decreuit saluare quod perierat, stat immobile: & ideo, quia voluntas eius non mutatur, siue ad emendationem vitæ tempus conceditur, siue post supplicem confessionem continuo vita exceditur, venia peccatorum fideliter præsumitur ab illo, qui non vult mortem peccatoris, sed ut conuertatur a perditione penitendo, & saluatus miseratione dei viuat. Aeterna detestatione, Nouatum, eiusque sequaces Nouatianos omnes abominor, qui penitentiam denegant, & secundas nuptias non admittunt. Pelagium, eiusque discipulum Cælestium execrabiles dico, qui liberum arbitrium sufficere asserunt ad implenda mandata dei, nec ad hoc dei gratiam nobis esse necessariam, cum ipsa veritas dicat, Sine me nihil potestis facere: quique negant paruulos secundum Adam carnaliter natos, contagium mortis antiquæ prima natiuitate contrahere, vnde nec eos baptismo indigere ad soluendum peccati originalis vinculum. Confiteor carnis resurrectionem, & vitam æternam. Amen. Extra ecclesiam omnino esse affirmo perditissimos autores, Seleucum, Hermiam, & Proclianum, qui resurrectionem non putant futuram, sed eam quotidie fieri in generatione filiorum arbitrantur. Elementa (.i. cælum & terram) non credo abolenda per ignem, sed in melius commutanda, scilicet figuram mundi. i. imaginem, non substantiam transitoriam. Nihil terrenum, nihil transitorium in diuinis re promissionibus expecto, ut Melithus sperat: non nuptiarum copulam, sicut Cherintus & Marcion delectantur: non quod ad cibum & potum pertinet, sicut

dominum Guntherum.

Papias autor est & Irenæus, & velut his Tertullianus
& Lactantius acquiescunt. Detestabilem iudico Nepo-
tem hæreticum, qui p mille annos post resurrectionē, re-
gnum Christi in terra futurum garrit, & sanctos cum
illo in delicijs regnatos, & cætera æque impia & sa-
cilega. Origenem cum suis deliramentis profanum iu-
dico, qui restitutionem futuram fingit, scilicet vt dæ-
mones vel impij homines post multa annorum curri-
cula, illi (id est, dæmones) in angelicam, qua creati sunt
redeant dignitatem: illi vero (.i. impij) in societatem
iustorum reuocentur: & contra, iustos vice mi-
serissima ad hæc mala denuo relabi & reuerti
oporteat. Ego v̄o iusto iudici & pijsimo
retributori credo, qui dixit, Ibunt illi
in supplicium æternum, isti vero in
vitam æternam. A M E N.

M E G I N H A R D I F I N I S.

